

דברי רבותינו

דברי הימים

פרשת צו תשע"ח

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	7:03
Brooklyn, NY	6:53
Chicago, IL	6:46
Johannesburg, S. Africa	5:57
Lakewood/Deal, NJ	6:53
London, UK	6:03
Los Angeles, CA	6:49
Manchester, UK	6:09
Monsey, NY	6:53
Montreal, Quebec	6:52
Toronto, Ontario	7:15
Yerushalayim	6:17
Zurich, Switzerland	6:24

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

פ' צו שבת הגדול

שמירה במצה כל שבעה ימים

בש"ע תנ"ג ד' וכן בריש סי' ת"ס כתב כל דין שימור דוקא בכזית של מצוה. וע' באה"ט תנ"ג ח' דשאר מצות א"צ שימור כלל אכן ישראל קדושים הם ונהגו להחמיר בכל המצות. ומובא במ"ב שם סק"ה.

וציין עם על מה שכתב בס' ת"ס, וע"ש במ"ב סק"ב שכתב גם שם דישראל קדושים הם ונהגו להחמיר.

מיהו ע"ש בב"ה ת"ס ד"ה מצת מצוה בשם המ"מ דבעי שימור בכל המצות, וכתב שם דמסתמא זהו גם טעם מה שהחיי"א מביא שהגר"א החמיר על כל המצות. (אולם בחי"א גופיה קכ"א ל' כתב טעם הגר"א כמ"ש בב"ה תנ"ג משום חשש חימוץ דמקומו היה חושש שמא ירד עליהם מים במחומר וא"כ א"צ לשמה).

ויש לדון לפי טעם הב"ה ת"ס משום המ"מ והרי"ף א"י מה"ט גם בטחינה ובלישה בעי לעשות לשמה כל המצות, כיון דמבואר בדף ל"ח לענין לחמי תודה דדין שימור בעי לשמה. וע' לקמן מהב"ה בשם הב"י סוס"י תנ"ד ומה שכתבנו שם, דמשמע דעת הב"ה דגם להמ"מ א"צ שימור לשמה (או דס"ל דישאר עומד על גבו מהני).

ועיקר חיוב שמירה משעת קצירה בכל החיטין מחשש שירדו עליהם גשמים מבואר כן במ"ב תס"ז י"ז בשם החיי"א אלא שלא כתב כן בטעם הגר"א. ולכא"ה מה שכתב בבאה"ט הנ"ל דישאר קדושים הם אפשר דהיינו לחוש לשיטת המ"מ הנ"ל. אכן בב"ה משמע דשני טעמים הם, דאפילו אם א"צ שימור כלל ודלא כמגיד משנה מ"מ ישראל קדושים הם ומחמירים בהו. וכן מבואר בפ"ח ע' לקמן.

(והשר"ע לא הביא חומרא זו כלל, ואולי אזיל לשיטתו דחולק על המ"מ בכונת הר"ף שהרי כתב בס' תנ"ג סוד"ה והרא"ש וד"ל אבל שאר מצה שאדם אוכל בפסח לא בעי שימור לשם מצה כלל וכן משמע מההיא דבציקות של עכ"ם שכתב רבינו בסימן שאחר זה, וכ"כ הר"ן וה"ה, והכי דייק לשון רבינו שכתב בשם הר"ף שצריך לשמור החטים שיוצאין בהם ידי מצה עכ"ל. וכנראה שהטור פ"י כן מה שכתב הר"ף קימחא דפיסחא, ודלא כפי המ"מ ברי"ף מיהו אכתי נראה דעת הרמב"ם כמ"ש המ"מ ואולי הב"י לא מסתבר ליה שהרמב"ם חולק על הר"ף ומפרש ברמב"ם ג"כ בכזית של מצוה).

(ובמ"ב שם כתב דנהגו לעשות שימור בכל המצות משעת טחינה ולפחות משעת לישה, ונראה דמה שכתב משעת טחינה הוא כשיטה דס"ל דמצות של לילה ראשונה ג"כ די בשימור משעת טחינה כמובא שם בש"ע אבל לשיטה דמצות מצוה בעי שימור משעת קצירה ה"ה למנהג ישראל יש להחמיר כן בכל המצות. אכן זה תולה על טעם המנהג שאם הטעם משום דעת המ"מ פשוט דשאר מצות דמאי למצות של מצוה, אבל אם הטעם משום חשש חימוץ אולי א"צ לחוש לחימוץ בשאר מצות משעת קצירה לכר"ע, וה"ה אין לחוש משעת טחינה אם אין ריחיים של מים כמ"ש בשע"צ. וע' לקמן בטעם המנהג שהביאו הבאה"ט והמ"ב).

הערות ותגובות בלש"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל
bishvillehalacha@themir.org

שמיטלים שלום בעולם", ושלום הוא ענין של שלמות. וא"כ לעתיד לבא שהעולם כולו יהיה מתוקן בשלמות, לא יהיה עוד צורך בתיקון והש"למה וממילא יתבטלו כל הקרבנות, משא"כ קרבן תודה שהוא תכלית כל יצירת האדם ישאר גם לעתיד לבא.

ועל דרך זה מובן גם החילוק בין תפילת ההודאה לשאר התפילות, כל התפילות עניינן הוא בקשה להשלים דברים הנצרכים לנו, חסרון הנובע מחסרון ברוחניות, ומבקשים אנו שהקב"ה ישלים לנו את החסרון, אך לעתיד לבא שיהיה שפע גדול, והשפעת הטובה לא תהיה מוגבלת כלל, לא יחסר לנו דבר ולא יצטרך לכל התפילות ויתבטלו, משא"כ תפילת ההודאה לא תבטל משום שהיא תכלית האדם.

וכאשר נתבונן בדבר זה נמצא שכל מאורע של נס המחייב הודאה להקב"ה, הרי זה אמצעי לרר מם את האדם שיגיע לצורתו האמיתית, שהיא תכלית כל היצירה, והיינו ההודאה להקב"ה.

(משולחן ר' אליהו ברוך)

בבית, ובפרט שהוא מתגורר רחוק מהישיבה. לפליאתו, הציע רבינו מיד שהוא יבוא אליו לבי תו. רבי שמעון הרגיש אי נעימות וסירב שרבינו יטריח את עצמו לביתו של אבך צעיר, ויטפס במצבו הבריאותי ארבע קומות כבנין בלי מעלית. אולם רבינו התעקש לבוא. ואכן, בשעה הקבר עה, בשלש וחצי בצהרים, עלה רבינו את ארבע עת הקומות, דפק בדלת ביתו, והתייצב לתחילת סדר שני בן שלש וחצי שעות. באמצע לימודם הגיע חמיו של ר' שמעון והופתע לראות את רבינו בבית חתנו, הוא שאל את רבינו האם אין לחשוש מביזוי כבוד התורה, שהוא מטריח את עצמו לבית תלמידו הצעיר ללמוד איתו בחברר תא. אמר לו רבינו: אני תלמיד של הגר"ח קמיל זצ"ל, והוא לימדנו שהיכן שרק ניתן ללמוד עוד דף גמרא, צריך לעשות זאת בלי שום חשבונות".

מתוך "בכל נפשך"

אם על תודה יקריבנו (ז, יב)

לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל, כל התפילות בטלות, ההודאה אינה בטלה. (ויקרא רבה ט, ז)

וצ"ב מה הטעם המיוחד בתודה והודאה שלא יבטלו?

ביאר הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל עפ"י דברי הרמב"ן (סוף פר' בא) שכל תכלית וכוונת היצירה שנודה לשמו, ותכ"לית כל המצוות שנאמין באלקינו ונודה לשמו שהוא בראנו, זה כל הבריאה של האדם, עיי"ש. ונראה דבזה חלוק קרבן תודה משאר הקרבנות, דהנה כל הקרבנות עניינם הוא להשלים ולתקן את חסרונותיו של האדם: חטאת ואשם על אשר פגם בחטא, העולה על מה שפגע בביטול עשה והרהורי לב, וגם קרבן שלמים בא להש"כן שלמות, וכדברי רש"י (ויקרא ג, א) "שלמים

"היכן שניתן ללמוד דף גמרא עושים זאת בלי שום חשבונות"

בלימוד עם בחורי ואברכי הישיבה, היה נוהג מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל בשיא הפשר טות, כשוה בין שווים.

סיפר הרה"ג רבי שמעון פראג שליט"א שפעם בשלהי "זמן חורף", הציע לו רבינו ללמוד איתו בסדר שני ב"זמן קיץ". לאחר שסיכם איתו על החברותא, הזכיר לו רבינו שאת סדרי זמן הקיץ הוא מתחיל מיד אחרי ימי הפורים, והלימוד המשותף כולל גם את ימי בין הזמנים. רבי שמעון הסכים, אולם באחד מימי ערב פסח אמר ר' שמעון לרה"י שבימים הקרובים יתכן שיהיו ימים שיהיה קשה לו להגיע, שכן מחמת ההכנות לפסח הוא צריך לעזור יותר

"קיומו של עולם"

מיוחדת על האדם שלא יקלקל ויחריב את העולם כי האדם נברא כדי לתקן את העולם ולא לקלקלו.

ובזה יומתק עוד דברי הגמ' (ברכות לה, א) "ר' לוי רמי כתיב לד' הארץ ומלואה, וכתיב השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם, לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה", והביאור הוא כי המברך ומודה להקב"ה ומכיר שיש מנהיג לבירה, מתקן בזה את העולם, והעולם נחשב לעולמו כי בשבילו נברא העולם ועליו נאמר "והארץ נתן לבני אדם". אבל אם אינו מברך ואינו יודע ליתן שבח והודאה למי שברא את הכל, מקלקל בזה את העולם ונמצא גוזל מהעולם שאינו שלו. כי "לד' הארץ ומלואה".

למה הדבר דומה, למלך שבנה ארמון גדול ויקר כדי להכניס בו אורחים. והכינו ותיקנו בכל מיני השלימות בכלים נאים ומאכלות טובות, ותוכו היה רצוף באבני שיש יקרים. וגם הרהיטים היו היקרים ביותר ונאים עד למאוד. ואירח בו כל מי שלבו חפץ, אך ביקש קודם לכן מכל מי שבא בשערי הארמון אכלו ושתו ותשתמשו בארמון כמה שלבכם חפץ, אך אל תטנפו ואל תקלקלו אותו אל תפגמו ברהיטים הנאים ובכתלים מלאי האומנות. כי אף שהארמון הוא בעבורכם אבל שמרו עליו שלא יתקלקל, האורחים הטובים נהנו בו והודו למלך בעל הארמון רב החסד על כל הטובה ושמרו על הארמון מכל משמר. לעומתם האורחים הריקים והפוחזים היו אוכלים ושותים ומטנפים את כל הנקרא בדרכם. מובן מאילו את מי מייקר ומחבב המלך הלא את האורחים הזהירים בנקיון הארמון ושלמותו, ואילו את המקלקלים והמטנפים מתעב אותם המלך ואינו חפץ לראותם עוד בביתו אף שהיכל זה נבנה אך ורק להכנסת האורחים. כך אמר לו הקב"ה לאדם הראשון כל העולם הנאה והיקר בשבילך הוא, אך תן דעתך שלא תקלקל לא ותחריב את עולמי. כי בשביל לקלקל לא נתתי לך את העולם. והעולם נברא בשביל האדם, אבל אם מקלקל הרי הוא מקלקל

וז"ל "כי ביאורו אשר לא עבר ולא יעבור כי הוא ראשון והוא אחרון. והרב אמר במורה הנבוכים, הנמצא אשר הוא נמצא כלומר ראוי המציאות. יבאר להם כי יש נמצא ראוי להמצא שלא היה נעדר ולא יהיה נעדר". ולכאורא ב' פשטים אנו למדים כאן. פירושו של רש"י שאמר הקב"ה שיהיה עמהם בגלות זו ובשאר גלויות. ופירושו של רס"ג והרמב"ם שאמר הקב"ה את שמו שהוא קיים ויהיה קיים לעד. ויתבאר להלן.

איתא באבות (פ"ה מ"א) "בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות". וביארו המפרשים שאין הכוונה שלכך ברא הקב"ה את העולם ב' מאמרות כדי להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים. אלא כיון שבמאמר אחד יכול להבראות שהרי "הוא אמר ויהי", ובראו בעשרה מאמרות זה מורה על חשיבות והתייחסות מיוחדת לכל גברא. וכיון שכן בדין הוא להפרע מן הרשעים שמאבדים בחטאתם עולם יקר וחשוב כל כך. ומידה טובה מרובה ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם כמו שנאמר (ירמיה לגי כב) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת"י ובקיום התורה והמצות הם מקיימים את העולם החשוב שנברא בעשרה מאמרות.

נמצא א"כ דהרשעים נענשים גם על איבוד העולם מלבד שממרים את פי ד'. כי יש עונש מיוחד שגורמים לאבד את העולם. והצדיקים מלבד שמקבלים שכר על קיום המצות עוד יש להם שכר על זה שמקיימים את העולם, והדברים מבוארים בחז"ל (קהלת רבה פ"ז) והובא במסילת ישרים (פ"א) "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, אמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשבחים הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". ומבואר בזה שהיתה תביעה

ביציאת מצרים נתגלו ונתבררו יסודות האמונה שהיא יסוד כל התורה כולה. ואיתא בגמ' (מכות כג, ב) תר"ג מצות נאמרו למשה בסיני. רמ"ח מצות עשה כנגד איבריו של אדם, וכ' המהרש"א שם שאבר הלב הוא כנגד עשה של אנכי, וביאר הטעם וז"ל "כמו שהלב הוא שורש של כל רמ"ח האברים וחיותם, כן היא מצות האמונה היא כלל ומקור של רמ"ח העשיין ששמענו מפי הגבורה".

בשעה ששלח הקב"ה את משה להוציא את בני ישראל ממצרים אמר משה (שמות ג, יא) "מי אנכי כי אלך אל פרעה, וכי אוציא את בני ישראל ממצרים", ושאלת משה "מי אנכי" פרש"י מה אני חשוב לדבר עם המלכים. ועוד שאל, ואף אם חשוב אני, מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים. והביאור בשאלה זו היא דאם אין להם זכות מה יועיל שאוציאם ממצרים והלא הם שקועים במ"ט שערי טומאה, ואף אם יצאו מארץ מצרים ישארו עדיין בטומאת מצרים, ומה התועלת ביציאת מצרים. וענה לו הקב"ה (שם יב) על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, על שאלתו הראשונה מי אנכי, השיבו כי אהיה עמך.

ועל שאלתו מה זכות יש להם לישראל השיבו דבר גדול יש לי על הוצאה זו שהרי עתידים לקבל את התורה על ההר הזה לסוף ג' חדשים שיצאו ממצרים. ואין זה זכות על שם העתיד גרידא. אלא שמעתה הם כבר שואפים ומיחלים לקבל את התורה וזכות זו היתה להם כבר במצרים ובכוחה יצאו משם.

והוסיף משה ואמר להקב"ה כשישאלו בני ישראל מה שמו, מה אומר להם, ענה הקב"ה "אהיה אשר אהיה", פרש"י "אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות, אמר לפניו רבש"ע מה אני מזכיר להם צרה אחרת דיים בצרה זו, אמר לו יפה אמרת כה תאמר וגו'". ורק למשה נאמר כן, אבל לבני ישראל לא יזכיר שעבוד שאר מלכיות.

והרמב"ן הביא בשם רב סעדיה גאון לפרש השם הקדוש "אהיה אשר אהיה"

לזה כי ביציאת מצרים נתגלה הקב"ה בשמו "אהיה אשר אהיה" שהוא מורה שהש"ת קיים וכל מציאות העולם הוא מאמיתת המצאו. וזה שורש האמונה שהוא הלב של כל המצות. וכמו שכ' בתהלים "כל מצותיך אמונה" כי היא שורש ולבה של כל המצות. וכשמשריש את האמונה בלבו כמה קיום העולם יש בזה, הן בעצם האמונה עצמה. והן שע"י האמונה ידע שאמיתת הבורא מחייב קיום העולם ולכן יעסוק בתורה ובמצות ועי"ז יתקיים העולם.

וביותר אמרין בגמ' (שבת קיט, ב) "דאמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו [פרש"י שמספר בשבחו של מקום ובשבח של שבת] מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", והיינו כי המתפלל ואומר ויכולו הרי הוא מעיד שהקב"ה ברא את העולם יש מאין ונח ביום השביעי. ועדות זו היא היא ביטוי האמונה בפה, ומלבד שמצות האמונה ומצות השבת הם ככל התורה והמצות שמקיימין את העולם. הרי הם ליבם של כל המצות ויסודם עד כדי כך שלא זו בלבד שבונה ומקיים את העולם שנברא בעשרה מאמרות אלא נעשה כביכול שותף להקב"ה במעשה בראשית.

חובה עלינו לזכור את יציאת מצרים כדי להתחזק באמונה, כי הטבע שמתנהג בו העולם מחשיך את יסודות האמונה ולכן צריך בכל יום לזכור את יציאת מצרים כדי להשריש את האמונה ולקרא קריאת שמע לקבל עול מלכות שמים וקבלת עול תורה שע"י זכו לצאת ממצרים, ועי"ז מובטחים אנו בהבטחת הקב"ה "כי אהיה עמך" אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות, ויראנו נסים ונפלאות. ויקיים בנו הכתוב (מיכה ז, טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

עמם בשעבוד שאר מלכיות כפי' רש"י. כי הקב"ה אוהב המציאות, וישראל בכל זמן ובכל מצב מוכנים לשוב בתשובה ובזה הם מקיימים את העולם שהוא המציאות והקב"ה אוהבם ונמצא עמם בצרתם כדי לגאלם ממצרים שבאכזריותם ובחמס שבכפיהם הם מנוגדים למציאות הקיום.

וכן כתב הרמב"ם בתחילת היד החזקה (פ"א מהלכות יסודי התורה ה"א) "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" ומבואר שהקב"ה ממציא הכל, ולא רק את הבריאה בראשיתה אלא עצם קיום העולם הוא רק מאמיתת המצאו. וכיון שאמיתת המצאו מחייב שימצא כל העולם וברואיו. הרי זה מחייב את האדם לקיים את העולם במה שנוגע למעשיו. והוא ע"י קיום התורה והמצות. כי זה רצונו יתברך. ובמעשים הטובים מקיימים את העולם, וזה שאמרו בגמ' (שבת קיד, א) "מאי בנאים אמר ר' יוחנן אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן. וכמו שאמרו בגמ' (ברכות סד, א) 'וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך אל תיקרי בניך אלא בוניך". כי התלמידי חכמים הם בונים את העולם ומקיימים אותו, הם העוסקים בבנינו של עולם בתורתם ובקיום המצות. והחטאים הם הפסד וקלקול לעולם.

וזה שורש החיוב לזכור את יציאת מצרים שכל כך הקפידה תורה על כך, וג' פעמים הזכירה התורה את יציאת מצרים. ונצטוונו במצות עשה לזכור את יציאת מצרים ב' פעמים בכל יום בבוקר ובערב. שנאמר (דברים טז, ג) "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" והטעם

את "עולמי", כי "לד' הארץ ומלואה". והנה ביאר בספורנו "אהיה אשר אהיה" פירושו "ההוה תמיד על ענין אחד מצד עצמו. ומזה יתחייב שיאהב המציאות, וישנא כל הפסד מנוגד למציאות, כאמרו כי לא אחפוץ במות המת, ומזה יתחייב שיאהב משפט וצדקה אשר תכליתם מציאות. וישנא העוול והאכזריות המטים עקלקלות אל העדר והפסד, ובזה שנא חמס ואכזריות המצרים נגדכם".

וכוונתו שהקב"ה קיים תמיד בלי שינוי כלל, והוא והנהגתו חד הם. ומזה יתחייב שיאהב המציאות, כי בזה שברא את העולם הרי ברצונו שהעולם יתקיים. וכן אין רצונו שימות הרשע אלא שישוב מרשעו כי "חיים ברצונו". וכשברא את העולם בראו שיתקיים לנצח, ורק ע"י החטא נגרם קלקול והפסד לעולם. ולכן גם שונא את העוול והאכזריות שהם הגורמים להפסד ולקלקול, וזה צוה הקב"ה למשה רבינו שיאמר לבני ישראל שהיות שהקב"ה אוהב את המציאות לכן אוהב את בני ישראל כמשנ"א "אהבתי אתכם אמר ד'". כי הם עתידים לקבל את התורה בהר סיני וכבר מעתה מוכנים לכך, ובזה הרי שומרים את העולם ומקיימים אותו ובשבילם נברא העולם ועל כן הוא סיבה שאפדה אתכם ממצרים. ולהיפך, המצרים שהם אכזריים וחמס בכפם הרי זה העדר המציאות ולכן הקב"ה שונאם, ויעניש אותם על השתעבדם בבני ישראל.

ולפ"ז נמצא שפירוש רש"י והרמב"ן והרס"ג עולים בקנה אחד, שהקב"ה קיים ולא יעבור פי' שהוא נצחי הוא ראשון והוא אחרון כפירוש הרמב"ן ומזה יתחייב שאהיה עמם בצרה זאת ואהיה

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by

Take the Leap!

R' Moshe Aharon Friedman Shlita

Chodesh Nissan begins a new year, and the *Leil Haseder* is the start of the cycle of the Jewish calendar. If at the end of Adar we experienced total lack of *seder*, with the ונהפך הוא and the עד דלא ידע, the *avodah* now is to once again instill *seder* in our lives, for *seder* is a fundamental element of *avodas Hashem*.

There's an expression in Hebrew: *hakol b'seder*, everything is all right. A Rebbe once commented that this expression would be more aptly stated as *hakol baseder*, everything that a person wants to achieve he can achieve on the *Leil Haseder*, which is a time of exceptional holiness.

The Seder is a very auspicious time for *bakashah* – it's a night of וכאן שואל, and every child of Klal Yisrael can ask the Ribbono Shel Olam for what he wants. The sefarim draw a parallel between Yom Kippur and *Leil Haseder*, and it's interesting that on the night of Yom Kippur we say Kol Nidrei, while the night before Pesach we say Kol Chamira. The word *kol* has a gematria of 50, which represents *binah* – the highest *madreigah*. Only on *Leil Shimurim* are we able to attain such a *madreigah*.

Night of Miracles

On the *passuk*: ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה, the Targum Yonasan and various Midrashim state that many miracles happened on this night: Avraham Avinu triumphed over the four kings, as it says: ויחלק עליהם לילה; *Yetzias Mitzrayim* happened, as it says: ויהי בהצו הלילה; Sancheriv's soldiers were wiped out, as it says: ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ונך במחנה אשור; the *nes* of Purim began on that night, as it says: בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

All of these miracles are alluded to in the *passuk* itself: ליל שמרים הוא; 'לה refers to Avraham Avinu's victory; להוציאם מארץ מצרים refers to *Yetzias Mitzrayim*; הלילה הוא refers to the defeat of Sancheriv; 'לה refers to the time of Mordechai and Esther; and finally, ליל שמרים לכל בני ישראל refers to the future *geulah*. Indeed, the night of the Seder is a special time to daven and hope for the *geulah*.

We know that the *nes* of Purim really happened on Pesach. When the Megillah says: ויעבור מרדכי, it means that he instructed the Yidden to fast on Pesach. That's why it says ואל תאכלו ואל תשתו – don't even eat matzah or drink the *arba kosos* on the *Leil Haseder*.

The *meforshim* ask: Why was it so important for the Yidden to fast specifically on the *Leil Haseder*? After all, the *gezeirah* of Haman was not

going into effect for another 11 months, until Adar of the next year. Why didn't Mordechai and Esther wait a little to see how things would play out?

The sefarim answer that the Yidden fasted specifically on the *Leil Haseder* **because** it was *Leil Haseder*, a time of tremendous power. Mordechai's *chiddush* was that even though we generally eat matzah, drink the *arba kosos*, and do all the other mitzvos of the Seder to elevate us and access the power of this night, that year the night had to be devoted to fasting in order to bring about a *yeshuah* from Hakadosh Baruch Hu.

Haman Expired the Next Day

The *passuk* says in Yehoshua: וישבת המן ממחרת. Forty years after *Yetzias Mitzrayim*, when the Yidden had entered Eretz Yisrael, they still had *mann* in their *keilim*, even though the *mann* had stopped falling on 7 Adar. Only on 16 Nissan, the day after the first day of Pesach, did they start eating regular food. The Chasam Sofer writes that Haman wanted to hang Mordechai on 16 Nissan specifically, as we see that he came to Achashveirosh on the first night of Pesach to ask permission to hang Mordechai the following day.

Why specifically on 16 Nissan? The Chasam Sofer explains that Haman knew that 16 Nissan was the day that the *mann* ran out, and he thought that such a day must be an inauspicious time for Klal Yisrael and therefore a good day to kill Mordechai. He didn't realize, however, that after the *mann* finished, Klal Yisrael moved on to a new *madreigah*: ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח.

The Chasam Sofer offers a play on words to describe what happened to Haman: וישבת המן ממחרת, Haman expired the next day. Instead of hanging Mordechai on 16 Nissan, he himself was hanged that day. (He remained hanging there through the whole year, and was joined by his 10 sons a year later, on Purim.) Haman didn't realize that even when the *mann* is finished, Klal Yisrael isn't finished; we continue growing and striving. When one *tekufah* ends, we don't fade away with it – we move on to a new *tekufah* and seek additional *madreigos*, going אל חיל.

Leil Haseder marks the birth of Klal Yisrael, and just as a newborn baby needs everything to be sterile, Klal Yisrael has to guard itself from chametz on Pesach. The rest of the year we do eat chametz, but on Pesach we are careful to avoid even a *meso* of chametz.

Although we are reborn anew each year on Pesach, we don't reset to the same point each year. Every year is a new cycle, but each new cycle builds on

the previous ones, so we are always going higher and higher. We are compared to trees, as the *passuk* says: *כִּי הָאֲדָם עֵץ הַשָּׂדֶה*. It doesn't say that we are like crops of a field, which grow and harvested each year, and then the field becomes barren again. A tree yields its fruit each year, and then the roots, trunk, and branches remain in place and continue to grow. So on the one hand, Pesach marks a new start, a fresh slate; on the other hand, it's another layer of growth, a new level, a fresh ring on the tree of our *avodah*.

Going Through the Process

The *meforshim* ask why we don't make a *brachah* on Maggid, and offer many answers. The Chasam Sofer offers a fascinating answer. On the *Leil Haseder*, we actually go out of Mitzrayim: *חייב אדם להראות את עצמו כאילו*. Therefore, at the beginning of the night, we're still like *goyim*. Just as when a *ger* immerses in the *mikvah* he may not make a *brachah* on the *tevilah*, because he's not yet a Yid, so, too, Klal Yisrael can't make a *brachah* on Maggid at the beginning of the Seder, because we first have to go through Maggid before we can come out of Mitzrayim as Yidden.

The Chasam Sofer goes on to explain the significance of Yachatz in this light. What does a *goy* do when he wants to eat? He breaks his bread and eats, without making a *brachah*. Similarly, we also take our matzah and break it, as though we're ready to eat – like a *goy*, without saying a *brachah*.

But we don't eat the matzah right away – there's a process that has to happen first. We personally go through Maggid and proceed through the *galus* to the various stages of the *geulah*.

4, 15, 50... and 600,000

There are 4 *leshonot* of *geulah*, which represent various facets of the *geulah*; there are also 15 levels of *geulah*, as signified by the 15 *simanei haseder* and the 15 *dayenu's*. In addition, there are 50 levels of *geulah*, as the *passuk* says: *וְחַמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מִצְרַיִם*. The word *וְחַמְשִׁים* can also be read *וְחַמְשִׁים*, and indeed, the Torah mentions *Yetzias Mitzrayim* a total of 50 times, corresponding to the fact that the Yidden were at the 49th *shaarei tumah*, and after they left Mitzrayim with a *מלמעלה*, they had 50 days to work toward Mattan Torah. So there were 50 levels of *Yetzias Mitzrayim*.

Beyond the 4, the 15, and the 50 facets of the *geulah*, there are also 600,000 facets of the *geulah*. The first *passuk* of the *Aseres Hadibros* says: *אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים*. Why is the *passuk* phrased in singular – *אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ* – rather than in the plural, addressed to all of Klal Yisrael? It's because every Yid had his own *Yetzias Mitzrayim*. There were 600,000 *geulos*, with every Yid coming out of his own *meitzar*.

The objective of Pesach, with its 50 *geulos*, is to get to Mattan Torah. Pesach is the beginning of the process, and it's a time of *peh sach* – speaking *divrei Torah*. Pesach is also *roshei teivos* of Paran, Sinai, and Chorev – the three names of Har Sinai, alluding to the fact that the goal of Pesach is to get to Har Sinai. Furthermore, if you spell out the letters of Pesach fully, they add up to a gematria of 613, for the purpose of all this is to get the 613 mitzvos and come to *kirvas Hashem* and *avodas Hashem*.

Those Who Can, Prepare

For a person to experience his own *Yetzias Mitzrayim* on *Leil Haseder*, he has to prepare for it beforehand. We say in the Haggadah:

יכול מראש חֲדָשׁ, תְּלִמּוּד לומר בַּיּוֹם הַזֶּה, אִי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכוּל מִבְּעוֹד יוֹם, תְּלִמּוּד

לומר בְּעוֹר זֶה, בְּעוֹר זֶה לֹא אִמְרָתִי אֲלֵא בְּשָׁעָה שְׁנַיִם מִצָּה וּמְרֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ.

This *braysa* can be read differently: *יכול*, if someone is able, *מראש חֲדָשׁ* – he should start preparing himself from Rosh Chodesh. If you notice, the *passuk* at the end of the *braysa* – *בְּעוֹר זֶה* – is the *passuk* used to answer the *braysa* at the end of the *braysa* – *יכול* to answer the *braysa* at the end of the *braysa*. *שאינו יודע לשאול*. The *braysa* starts to hear about *Yetzias Mitzrayim* at the Seder itself: *יכול* *מראש חֲדָשׁ*. But those who can should begin preparing on Rosh Chodesh.

In this vein, there's a cute story about two rabbanim in Amsterdam, one of whom was the grandson of the Pnei Yehoshua. One of the rabbanim posted the *mareh mekomos* for his *Shabbos HaGadol derashah* on Rosh Chodesh so that the *tzibbur* could prepare. The other *rav* was a little frightened of the *tzibbur*; he didn't know if he knew much more than they did, so he only posted his *mareh mekomos* the day of the *derashah*, so that the people shouldn't have a lot of time to prepare. One of the leaders of the community remarked, "The one who's *יכול* – the one who can give a *derashah*, posts it *מראש חֲדָשׁ*. The one who can't, it's only *יכול* *מראש חֲדָשׁ* *בְּשָׁעָה שְׁנַיִם מִצָּה וּמְרֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ*."

Turn it Into Something Lasting

The *avodah* of Pesach has to be *בחפזון*, just as the first Pesach happened *בחפזון*. What this means is that when a person has a *תעוררות*, he has to use it quickly, and not procrastinate. Whether he gets that *תעוררות* from *יכול* or on the night of the Seder itself, he has to know to utilize it.

The *passuk* in Shir HaShirim says: *אִם תִּעְרֶוּ וְאִם תִּעְוְרוּ אֶת הָאֵהָבָה עַד שְׂתַחַפֵּץ*, and the Ramban explains that when a person has a *תעוררות*, he should put it into a "*cheifetz*" – as hinted in the word *שְׂתַחַפֵּץ*. Don't let it just slip away – turn it into something lasting.

We know that the Yidden had to be taken out of Mitzrayim at precisely the moment of midnight. When Moshe Rabbeinu spoke to Pharaoh, however, he said: *בְּחֻצַת הַלַּיְלָה*, *around* midnight. I heard an explanation that for Pharaoh's purposes, it wasn't important whether the miracle happened at 11:59 or at 12:01. But to Klal Yisrael, it was very important, because exactly at midnight – *וַיְהִי בְחֻצַי הַלַּיְלָה* – was when Klal Yisrael's transition into a nation happened. They were at the 49th *sha'ar hatumah*, and at that moment they jumped to the highest *madreigos*. Indeed, "Pesach" means *leaping*. That had to happen in an instant, *בחפזון*. Afterwards, Klal Yisrael had to work to hold onto what they had attained – *עַד שְׂתַחַפֵּץ* – but the original *geulah* had to be with split-second precision, in one leap, going from "Mitzrishkeit" to pure Yiddishkeit in one moment.

Hashem had to take us out of Mitzrayim at that second, Chazal say, because if they would have stayed one more second, they would have fallen to the 50th *shaar hatumah*, and they wouldn't be able to come out. How could it be that at the very moment that the Yidden were transitioning into Klal Yisrael, that was when they were in danger of falling into the 50th of the *shaarei tumah*? The answer is that when the Ribbono Shel Olam gives a growth opportunity, failing to utilize that opportunity is the greatest *nefilah*. Precisely because the moment of midnight held the opportunity for Klal Yisrael to jump to the highest *madreigos*, they could have fallen to the 50th *shaar hatumah* had they not maximized that opportunity.

Hashem should help us to realize the awesome power of these days and go from the preparations of *יכול מראש חודש* into the *Leil Haseder* and be *zocheh* to "*hakol baSeder*" to *אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת* *אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת*.